

UZASADNIENIE

Projektowane rozporządzenie stanowi wykonanie upoważnienia ustawowego zawartego w art. 248 pkt 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. ...), zwanej dalej „ustawą”. Zgodnie z przepisem upoważniającym minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki określi kryteria oceny programowej mając na uwadze międzynarodowe standardy w zakresie zapewniania jakości kształcenia oraz potrzebę zapewnienia właściwych wzorców oceny. Jednocześnie należy zaznaczyć, że zgodnie z art. 334 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. ...) do dnia 30 września 2018 r. rozporządzenie, o którym mowa w art. 248 pkt 1 ustawy, wydaje minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego.

Zgodnie z art. 242 ust. 1 ustawy ocena programowa będzie polegała na cyklicznej ocenie jakości kształcenia na danym kierunku studiów dokonywanej przez Polską Komisję Akredytacyjną, zwaną dalej „Komisją”, przy uwzględnieniu w szczególności obszarów wskazanych w art. 242 ust. 2 ustawy, tj. programów studiów i standardów kształcenia, kadry dydaktycznej i naukowej, infrastruktury wykorzystywanej do realizacji programu studiów, współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym, umiędzynarodowienia oraz wsparcia studentów w procesie uczenia się.

Kwestię kryteriów oceny programowej regulowało dotychczas rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2016 r. w sprawie ogólnych kryteriów oceny programowej (Dz. U. poz. 1529). W stosunku do dotychczas obowiązującego rozporządzenia projektowane rozporządzenie w sposób zasadniczy nie zmienia istoty kryteriów oceny programowej. Wyrażona w nowym upoważnieniu ustawowym konieczność uwzględnienia przez ministra międzynarodowych standardów w zakresie zapewniania jakości kształcenia oraz potrzeby zapewnienia właściwych wzorców oceny determinuje jednak zmianę podejścia do sposobu formułowania kryteriów. Jednocześnie należy mieć na uwadze, że szczegółowe kryteria i tryb dokonywania oceny programowej Komisja określi w swoim statucie zgodnie z art. 256 ust. 1 pkt 3 ustawy.

Wśród kryteriów oceny programowej najszerzej zostały określone kryteria dotyczące programu studiów i standardów kształcenia. Komisja, dokonując oceny programowej, będzie brała pod uwagę sposób konstrukcji programu studiów (wymagania w tym zakresie są zawarte m.in. w art. 63–65 i art. 67 ustawy oraz w przepisach wydanych na podstawie art. 81 ustawy), przy czym w przypadku kierunku studiów przygotowującego do wykonywania określonego

zawodu (np. lekarza, farmaceuty, pielęgniarki, architekta, nauczyciela) ocenie będzie podlegało również dostosowanie programu studiów do standardu kształcenia określonego w przepisach wydanych na podstawie art. 68 ust. 3 ustawy. Oceniana będzie także adekwatność warunków przyjęć na studia do programu tych studiów (uczelnia ma możliwość ustalania takich warunków zgodnie z art. 70 ustawy), a także skuteczność realizacji programu studiów (istotna powinna być np. skuteczność osiągania zakładanych efektów uczenia się).

Kadra dydaktyczna i naukowa będzie oceniana według kryterium poziomu kompetencji i doświadczenia, ponieważ właściwy dobór nauczycieli akademickich i innych osób prowadzących zajęcia jest jednym z elementów kluczowych dla zapewnienia odpowiedniej jakości kształcenia studentów (zgodnie z art. 73 ust. 1 ustawy zajęcia powinny być prowadzone przez osoby posiadające odpowiednie kompetencje i doświadczenie).

Ocena infrastruktury wykorzystywanej do realizacji programu studiów będzie dokonywana pod kątem jej dostosowania do potrzeb i celów kształcenia. Minimalne wymaganie w tym zakresie zawiera art. 49 ust. 1 ustawy, zgodnie z którym uczelnia ma obowiązek m.in. zapewnić infrastrukturę niezbędną do prowadzenia kształcenia na studiach.

Komisja oceni także poziom zaangażowania otoczenia społeczno-gospodarczego w kształcenie. Współpraca uczelni z podmiotami otoczenia społeczno-gospodarczego jest pożądana szczególnie przy opracowywaniu programów studiów (uwzględnienie potrzeb pracodawców), a następnie przy realizacji tych programów (prowadzenie zajęć przez praktyków, odbywanie praktyk zawodowych u przedsiębiorców). Równie istotna dla jakości kształcenia na studiach jest kwestia umiędzynarodowienia, dlatego ocenie będzie podlegał stopień, w jakim kształcenie na danym kierunku podlega różnym formom umiędzynarodowienia.

Oceniona zostanie ponadto efektywność wsparcia studentów w procesie uczenia się oraz prawidłowość przenoszenia i uznawania punktów ECTS, które są przypisywane do zajęć przewidzianych w programie studiów i stanowią miarę średniego nakładu pracy studenta niezbędnego do uzyskania zakładanych efektów uczenia się. Kwestia prawidłowego przenoszenia i uznawania punktów ECTS jest szczególnie istotna m.in. dla wspierania mobilności studentów, którzy powinni mieć możliwość uznawania efektów uczenia się uzyskanych np. podczas udziału w programach międzynarodowej wymiany studenckiej.

W związku z tym, że katalog dotyczący zakresu oceny programowej (art. 242 ust. 2 ustawy) ma charakter otwarty, przy ocenie programowej Komisja będzie brała pod uwagę również dostępność i jakość informacji o studiach (minimalne wymagania w tym zakresie określono w art. 80 ust. 5 i art. 358 ust. 1 ustawy) oraz sposoby doskonalenia jakości kształcenia

i ich skuteczność (kwestia doskonalenia jakości powinna dotyczyć każdego kierunku studiów i powinna być w każdej uczelni rozwiązana w sposób systemowy np. w strategii uczelni).

Należy podkreślić, że Komisja jest instytucją działającą niezależnie na rzecz doskonalenia jakości kształcenia, która funkcjonuje w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego (EOSW) i jest wpisana do Europejskiego Rejestru Instytucji Działających na rzecz Zapewniania Jakości w Szkolnictwie Wyższym (EQAR). Utrzymanie wpisu w EQAR wiąże się ze stosowaniem przez Komisję kryteriów i metod oceny zgodnych ze „Standardami i wskazówkami dotyczącymi zapewnienia jakości w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego” (ESG, dostęp: <http://www.enqa.eu/index.php/home/esg/>), skierowanymi do instytucji szkolnictwa wyższego oraz do agencji zewnętrznego zapewniania jakości funkcjonujących w EOSW. ESG zostały przyjęte przez ministrów do spraw szkolnictwa wyższego z państw biorących udział w tzw. procesie bolońskim w 2005 r. Znowelizowaną wersję ESG przyjęto w 2015 r. ESG zawierają standardy i wskazówki dotyczące wewnętrznego zapewniania jakości kształcenia w uczelniach, zewnętrznej oceny jakości kształcenia oraz sposobu funkcjonowania agencji zewnętrznego zapewnienia jakości kształcenia. Standardy stanowią uzgodnione i przyjęte praktyki w zakresie zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym, które powinny być uwzględniane przez uczelnie i inne instytucje działające w EOSW. W związku z powyższym proponowane w projekcie kryteria oceny programowej nawiązują do standardów zawartych w ESG jako międzynarodowych standardów w zakresie zapewniania jakości kształcenia, które jednocześnie pozwalają na zapewnienie właściwych wzorców oceny. Spełnianie przez uczelnie standardów jakościowych nawiązujących do wzorców obowiązujących w EOSW jest niezbędne w procesie doskonalenia jakości kształcenia.

Kryteria w zakresie programu studiów odnoszą się do standardu dotyczącego projektowania i zatwierdzania programów, zgodnie z którym w uczelniach powinny istnieć procesy projektowania i zatwierdzania programów. Programy powinny być projektowane w taki sposób, aby umożliwiały osiągnięcie wyznaczonych im celów, włącznie z zakładanymi efektami uczenia się. Kryterium skuteczności realizacji programu studiów nawiązuje do standardu dotyczącego kształcenia i oceny zorientowanej na studenta. Zgodnie z tymi standardami uczelnie powinny zagwarantować, że programy są realizowane w sposób zachęcający studentów do odgrywania aktywnej roli w kreowaniu procesu uczenia się, a ocena studentów odzwierciedla to podejście. Kryteria w zakresie programu studiów nawiązują również do standardu dotyczącego przyjęć na studia, progresji, uznawalności oraz wydawania dyplomów i świadectw, który przewiduje, że uczelnie powinny w sposób spójny stosować

uprzednio określone i opublikowane regulacje dotyczące wszystkich etapów „cyklu życiowego” studenta, np. procesu przyjmowania na studia, postępu w studiach, uznawalności oraz wydawania dyplomów i świadectw. Do tego standardu nawiązuje także kryterium dotyczące przenoszenia i uznawania punktów ECTS. Ponadto kryteria w zakresie programu studiów odnoszą się do standardu związanego z polityką dotyczącą zapewnienia jakości, zgodnie z którym uczelnie powinny posiadać politykę dotyczącą zapewniania jakości, która jest opublikowana i stanowi element ich zarządzania strategicznego. Zaś interesariusze wewnętrzni powinni opracować i wdrażać tę politykę poprzez odpowiednie struktury i procesy, zapewniając udział interesariuszy zewnętrznych. Nawiązaniem do tego standardu jest również kryterium dotyczące zaangażowania otoczenia społeczno-gospodarczego w kształcenie, a także kryterium dotyczące sposobów doskonalenia jakości kształcenia i ich skuteczności. To ostatnie kryterium odnosi się też do standardów dotyczących zarządzania informacją oraz ciągłego monitorowania i okresowych przeglądów programów studiów. Zgodnie z tymi standardami uczelnie powinny zbierać, analizować i wykorzystywać odpowiednie informacje w celu efektywnego zarządzania swymi programami i innymi działaniami, a także monitorować programy studiów i okresowo dokonywać ich przeglądu, a działania te powinny prowadzić do ciągłego doskonalenia programów prowadzonych przez uczelnie studiów.

Kryterium w zakresie kadry odpowiada standardowi dotyczącemu kadry dydaktycznej, zgodnie z którym uczelnie powinny zapewnić sobie kadrę dydaktyczną o odpowiednich kompetencjach, powinny stosować sprawiedliwe i przejrzyste procesy rekrutacji i rozwoju zawodowego kadry.

Kryterium efektywności wsparcia studentów w procesie uczenia się odpowiada standardowi dotyczącemu zasobów edukacyjnych i wsparcia dla studentów. Zgodnie z tym standardem uczelnie powinny dysponować odpowiednimi środkami finansowymi na działalność edukacyjną (uczenie się i nauczanie), a także zapewniać odpowiednie i łatwo dostępne zasoby edukacyjne oraz wsparcie dla studentów. Kryterium to nawiązuje również do standardu dotyczącego kształcenia i oceny zorientowanej na studenta. Natomiast do standardu dotyczącego zasobów edukacyjnych i wsparcia dla studentów nawiązuje też kryterium w zakresie infrastruktury wykorzystywanej do realizacji programu studiów.

Kryterium dostępności i jakości informacji o studiach nawiązuje natomiast do standardu dotyczącego publikowania informacji, zgodnie z którym uczelnie powinny publikować informacje o swej działalności, m.in. prowadzonych studiach, które są jasne, dokładne, obiektywne, aktualne i łatwo dostępne.

Kryterium w zakresie umiędzynarodowienia wpisuje się w ogólną wizję standardów europejskiej oceny jakości kształcenia oraz w potrzebę zapewnienia właściwych wzorców oceny. Kwestia umiędzynarodowienia jest istotna dla polskich uczelni z uwagi na konieczność podnoszenia ich konkurencyjności na arenie międzynarodowej. Proces umiędzynarodowienia powinien odbywać się zarówno w zakresie prowadzenia działalności naukowej, jak i w zakresie działalności dydaktycznej. Wpłynie to m.in. na poprawę jakości kształcenia, rozszerzenie możliwości współpracy międzynarodowej, zwiększenie mobilności studentów i kadry akademickiej, a także rozszerzenie możliwości uzyskiwania akredytacji międzynarodowych podmiotów dokonujących oceny jakości kształcenia.

Należy podkreślić, że powyższy opis powiązań kryteriów określonych w projekcie rozporządzenia ze standardami zawartymi w ESG wskazuje jedynie na podstawowe kwestie i zależności. Ponadto trzeba mieć na uwadze, że dopiero uszczegółowienie kryteriów oceny programowej, które zostanie dokonane w statucie Komisji, powinno pozwolić na pełne odniesienie się do powyższych standardów.

Zgodnie z art. 268 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce programy kształcenia w rozumieniu ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2017 r. poz. 2183, z późn. zm.) stają się programami studiów w rozumieniu ustawy. Oznacza to, że szczegółowe kryteria określone w statucie Komisji na podstawie projektowanego rozporządzenia będą stosowane do oceny jakości kształcenia również na kierunkach studiów uruchomionych przed dniem wejścia w życie ustawy.

Projektowane rozporządzenie wejdzie w życie z dniem 1 października 2018 r.

Jednocześnie należy wskazać, że nie ma możliwości podjęcia alternatywnych, w stosunku do projektowanego rozporządzenia, środków umożliwiających osiągnięcie zamierzonego celu.

Projektowane rozporządzenie nie dotyczy majątkowych praw i obowiązków przedsiębiorców lub praw i obowiązków przedsiębiorców wobec organów administracji publicznej.

Projektowane rozporządzenie nie wpływa na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.

Projektowane rozporządzenie nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projektowane rozporządzenie nie podlega notyfikacji zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597).

Projektowane rozporządzenie nie jest sprzeczne z prawem Unii Europejskiej.